Mares esportistes, una cursa de fons contra la discriminació

La maternitat penalitza la trajectòria esportiva de les dones. La vaga de jugadores de futbol convocada per a aquest cap de setmana evidencia que aquesta qüestió no està ni de bon tros resolta

Judit Fernández

La jugadora del Barça Alèxia Putellas.

L'escena és coneguda: l'àrbitre xiula el final del partit, l'FC Barcelona és campió de Lliga, l'himne ressona per tot l'estadi i els fills i les filles dels jugadors salten a la gespa per celebrar amb els seus pares el títol obtingut. Comença, així, una emotiva celebració en què els més petits es fotografien amb el trofeu que el seu pare acaba d'aconseguir, protagonitzant imatges d'allò més tendres damunt del terreny de joc. **Us imagineu aquesta mateixa escena en una celebració de futbol femení?** La resposta és senzilla perquè no existeix cap mare entre els 16 equips de la Primera Divisió femenina de futbol. I és que en l'esport, la maternitat és quelcom que es penalitza com una lesió o, fins i tot, com el dopatge. Es tracta d'una discriminació contra les dones que va des de l'acomiadament per part del club fins a la pèrdua de patrocinadors, d'ajuts econòmics i de les marques esportives; passant per la impossibilitat de conciliar la vida professional amb la familiar. **En definitiva, les esportistes d'elit que no volen renunciar al seu desig de ser mares durant la seva trajectòria esportiva deixen de ser respectades com a professionals**.

Clàusules antiembaràs, la discriminació de gènere per contracte

La punta de l'iceberg de la discriminació de gènere en l'esport són les anomenades *clàusules antiembaràs*. Es tracta d'una condició il·legal que podem trobar en els contractes de les esportistes i que estipula que el club pot trencar unilateralment l'acord amb la jugadora si aquesta té el que es considera "**una deficient conducta professional**", com pot ser l'incompliment de les normes de la federació, donar positiu en un control antidopatge o quedar-se embarassada. És, doncs, una clàusula que permet als clubs rescindir el contracte de les jugadores que es queden embarassades a cost zero.

> Les clàusules antiembaràs continuen existint en molts esports, segons denuncien jugadores que les han patit

Tot i que la por de les represàlies fa difícil trobar esportistes que s'atreveixin a denunciar aquesta praxi, hi ha jugadores que s'han decidit a alçar la veu. Lucila Pascua, jugadora de bàsquet al Lointek Gernika i internacional amb la selecció espanyola, admet haver firmat clàusules antiembaràs en dues ocasions: "Ho vaig fer quan era molt jove, quan no pensava a tenir fills ni que això fos una pràctica il·legal". Malgrat que des de l'**Associació per a Dones en l'Esport Professional (AMDP)** afirmen que les clàusules antiembaràs es mantenen avui dia, Pascua creu que ja han desaparegut de la Primera Divisió femenina de bàsquet. Avisa, però, que "se segueixen firmant a la segona lliga de bàsquet i en esports com l'handbol". En aquest cas, l'exinternacional Begoña Fernández n'és un clar exemple. La que havia estat capitana de *Las Guerreras* quan la selecció espanyola d'handbol es va penjar el bronze olímpic als Jocs de Londres 2012 va adonar-se que havia firmat una clàusula d'aquest tipus en veure com el club en què jugava —no n'ha volgut revelar el nom— expulsava una de les seves companyes: "Li van rescindir el contracte perquè estava embarassada i no podia jugar. Després, per circumstàncies, va perdre el nen en un avortament natural i la van tornar a contractar".

Lucila Pascua, jugadora de bàsquet, s'ha mostrat molt crítica amb les clàusules antiembaràs amagades en els contractes professionals de les esportistes / FEB

La nova clàusula antiembaràs

A més de l'existència de clàusules antiembaràs, les jugadores reconeixen que és habitual rescindir el contracte per mutu acord en quedar-se embarassades a conseqüència de la pressió i de la coacció a les quals es veuen sotmeses. "Quan una jugadora es queda embarassada, se la pressiona perquè el contracte es trenqui bilateralment. És la nova clàusula antiembaràs", admet la pivot del Lointek Gernika, Lucila Pascua. Tot i que la jugadora no ha volgut concretar en què consisteixen aquestes formes de pressió, l'advocada María José López, especialista en dret esportiu, assenyala que **es tracta d'una "intimidació" que es pot tipificar de *mòbing maternal***. Es tracta d'un tipus de violència psicològica que consisteix en l'assetjament cap a les dones embarassades amb l'objectiu d'aconseguir que abandonin voluntàriament la feina i d'exemplificar a la resta de companyes quin és el camí que els espera si volen quedar-se embarassades.

Justament la por de perdre la carrera professional porta moltes esportistes a endarrerir el seu desig de ser mare fins al moment en què la maternitat afecti el mínim possible els seus calendaris de competició. I, tot i que hi ha exemples d'esportistes que s'han penjat medalles sense renunciar a la maternitat, també n'hi ha d'altres a qui ni els passa pel cap la idea de poder ser mare durant la seva trajectòria esportiva. Brenda Pérez, jugadora de l'RCD Espanyol, afirma no haver vist mai una clàusula antiembaràs. Malgrat això, el cert és que **a la Lliga Iberdrola no hi ha ni una sola futbolista que sigui mare**. "Per què no n'hi ha? Suposo que perquè no s'han donat les condicions necessàries", argumenta Pérez; condicions com ara tenir dret al permís per maternitat i a un salari digne.

En el cas del futbol, la bretxa salarial entre homes i dones és enorme i no solament

afecta els sous, sinó també les primes

Mar Mas, presidenta de l'AMDP, posa sobre la taula que cap jugadora no es pot plantejar ser mare guanyant només 150 euros el mes: "Quina maternitat vols dur a terme amb aquest sou?", es pregunta. La bretxa salarial de gènere existeix en molts àmbits laborals, i l'esport no n'és una excepció. **En el cas del futbol, la bretxa és enorme i no solament afecta els sous, sinó també les primes**. Com a exemple, els 54 euros que van rebre les jugadores de l'Atlètic de Madrid per haver guanyat la Lliga fa un parell de temporades. Aquesta era la prima que li corresponia a cada jugadora en repartir-se els 1.352,28 euros que la Federació va atorgar a l'equip campió de Lliga, una quantitat ridícula si la comparem amb els 300.000 euros que va rebre cadascun dels jugadors de l'FC Barcelona masculí per guanyar el mateix títol. Encara més: segons els Estatuts de la Reial Federació Espanyola de Futbol (RFEF), les campiones de la Copa de la Reina no tenen dret a cap prima. Mentrestant, els seus companys masculins guanyen un milió d'euros pel mateix trofeu i, fins i tot, un equip juvenil masculí (nois de 16 a 18 anys) en rep 3.000.

La Llei de l'esport, el marc regulador de la discriminació de gènere

Les clàusules antiembaràs són un símptoma de la discriminació per raó de gènere que perpetua el marc regulador de l'esport, l'arrel del problema. La pràctica de l'esport a Espanya es regula a través d'un marc jurídic que té gairebé 30 anys d'antiguitat i que ignora completament l'esport femení, la Llei 10/1990, de 15 d'octubre, de l'esport. Aquesta Llei es reforça a través del Reial decret 1835/1991, de 20 de desembre, que no preveu les lligues femenines com a professionals o les considera "assimilades" a les professionals masculines. Per tant, la normativa que ha de protegir els drets laborals dels esportistes professionals no s'aplica a les dones esportistes. Com a resultat, aquestes es veuen abocades a una realitat exempta de drets, en què no solament no tenen regulades les qüestions econòmiques, sinó tampoc les condicions de treball, com ara la jornada laboral, la durada dels contractes —si n'hi ha—, la cotització a la Seguretat Social, la incapacitat laboral, la conciliació de la vida familiar i professional o el permís per maternitat.

Els contractes, doncs, es converteixen en una mena d'acord privat on s'estableixen unes compensacions de despeses mínimes i **on els drets laborals bàsics no hi tenen cabuda**. "Les jugadores sense contracte o que només en tenen per al cap de setmana, si es queden embarassades, se'n van directament al carrer", afirma amb contundència la presidenta de l'AMDP, Mar Mas. La jugadora de l'RCD Espanyol Brenda Pérez explica que, en cas que una futbolista es quedés embarassada, "la deixarien apartada, com si estigués lesionada, i no tindria baixa maternal". Per a la futbolista, és evident que "**si vols ser mare, te la jugues**".

Les futbolistes de tot l'Estat, agrupades a l'AFE, van anunciar la vaga després de trencar-se les negociacions amb la patronal dels clubs / AFE

Les esportistes, en peu de guerra

Després de més d'un any de reunions entre els sindicats (AFE, Futbolistes ON i la UGT) i l'Associació de Clubs del Futbol Femení (ACFF), les negociacions per a la redacció del primer conveni col·lectiu del futbol femení s'han trencat definitivament. L'Associació de Futbolistes Espanyols (AFE) havia posat sobre la taula aspectes com els protocols de maternitat i lactància, contractes de 35 hores setmanals, 30 dies de vacances i la percepció d'un salari mínim de 16.000 euros anuals amb una parcialitat laboral del 75%. Aquest últim ha estat el principal punt de discòrdia: l'ACFF — que no ha volgut fer declaracions— oferia contractes pel 50% de la jornada, és a dir, contractes de 20 hores setmanals. Mentrestant, el conveni col·lectiu del futbol masculí s'estén a la totalitat de la jornada, de manera que, **per fer la mateixa feina, els futbolistes estan contractats al 100% del seu temp**s. Davant d'aquesta situació, les futbolistes de la Primera Divisió femenina de futbol han decidit començar una vaga indefinida a partir d'aquest dissabte, 16 de novembre.

Més enllà dels temes econòmics —que també són importants—, les dones esportistes **reivindiquen ser reconegudes i valorades de la mateixa manera que els seus companys masculins**. Les esportistes han aconseguit amb els seus èxits esportius i amb les seves lluites diàries contra la discriminació situar l'esport femení en un escenari mediàtic que mai no havia existit fins ara. Com escriu l'advocada María José López al seu llibre *Mujer, deporte y discriminación*, "correspon a les institucions públiques, federacions, associacions, clubs i mitjans de comunicació fer possible que aquests èxits puguin tenir continuïtat en el temps i no siguin utilitzats únicament com una campanya de màrqueting".